
Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta scrapie -terveysvalvonnasta

Ohje vapaaehtoisesta scrapie -terveysvalvonnasta

Tämä ohje on tarkoitettu lampaiden ja vuohien pitäjille sekä kunnaneläinlääkäreille vapaaehtoisen scrapie -terveysvalvonnan noudattamisen helpottamiseksi. Ohjeessa ei käsitellä eläintautitapauksen johdosta tehtäviä toimenpiteitä. Ohje on voimassa toistaiseksi. Lisää tietoa scapiesta eläintautina löytyy Eviran internet-sivuilta www.evira.fi

1. Yleistä scrapie -terveysvalvonnasta

Terveysvalvonnan tarkoituksena on seurata lampaiden ja vuohien klassisen scrapien esiintymistä Suomen pienten märehitijöiden populaatiossa ja estää taudin leviäminen esimerkiksi eläinten siirtojen mukana.

Terveysvalvontaan liittyminen on vapaaehtoista. Pitopaikasta vastuussa oleva toimija sitoutuu terveysvalvontaan liittyessään huolehtimaan, että siihen kuuluvia velvoitteita noudatetaan. Terveysvalvonnan toteuttaminen on pitopaikkakohtaista, mikä on otettava huomioon terveysvalvontaan liittyttäessä. Lampaiden tai vuohien pääasiallinen pitopaikka ja pitopaikat, joissa on talviasuttava eläinsuoja, tulee ilmoittaa terveysvalvontaan. Vain kesäisin käytössä olevia laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa. Saman tilatunnuksen alaiset pitopaikat kuuluvat pääsääntöisesti samaan terveystuokkaan. Toimija voi kuitenkin halutessaan pitää katraita erillään eri pitopaikoissa, jolloin ne voivat olla myös eri terveystuokissa. Tällöin erilliset pitopaikat tulee ilmoittaa terveysvalvontaan erikseen.

Eläinnäyttelyt ja pässihuutokaupat ovat väliaikaisia pitopaikkoja, ja lainsäädäntöä voidaan tulkita siten, että ne eivät tarvitse terveystuokkaa. Terveystuokka tulee kuitenkin huomioida vietäessä lampaita tai vuohia eläinnäyttelyihin tai huutokauppoihin, sillä terveysvalvontaan kuuluvien pitopaikkajoen eläimet eivät saa olla suorassa tai epäsuorassa kosketuksessa kuin samaan tai ylempään terveystuokkaan kuuluvan pitopaikan lampaiden tai vuohien kanssa.

Terveysvalvontaan kuuluminen on kuitenkin pakollista sellaisissa pitopaikoissa, joista viedään jalostukseen tarkoitettuja lampaita ja vuohia taikka niiden alkioita tai sukusoluja toisiin EU-maihin. Tietoja EU-maiden välisistä lampaiden, vuohien tai niiden sukusolujen tai alkioiden siirtoihin liittyvistä ehdoista löytyy Eviran internet-sivuilta: <http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/tuonti+ja+vienti/eu-jasenmaat++norja+ja+sveitsi/>

2. Terveysvalvontaan liittyminen

Jos toimija haluaa liittyä vuoden 2014 alusta voimaan tulevaan vapaaehtoiseen terveysvalvontaan, on siihen liittyttävä erikseen riippumatta siitä, onko pitopaikka kuulunut aiempaan scrapie -valvontaohjelmaan vai ei. Liittymisilmoituksella toimija sitoutuu noudattamaan uuden terveysvalvonnan ehtoja.

Pitopaikasta vastuussa oleva toimija liittyy lampaiden tai vuohien pitopaikan terveysvalvontaan lähettämällä liittymisilmoituksen eläinten pääasiallisen pitopaikan aluehallintovirastoon läänineläinlääkärille. Liittymisilmoitus voi olla vapaamuotoinen tai sen voi tehdä valmiille lomakepohjalle. Lomakepohja löytyy Eviran internetsivuilta: <http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa/evirasta/lomakkeet+ja+ohjeet/elaimet/+elainten+terveys+ja+hyvinvointi++tuonti+ja+vienti+seka+merkitseminen+ja+rekisterointi/>

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta scrapie -terveysvalvonnasta

Ilmoituksesta tulisi käydä ilmi ainakin seuraavat tiedot:

- Toimijan nimi ja yhteystiedot
- Maininta siitä, että liittymisilmoitus koskee vapaaehtoista scrapie -terveysvalvontaa
- Lampaiden tai vuohien pääasiallinen pitopaikka ja kaikki ne pitopaikat, joissa on talviasuttava eläinsuoja. Vain kesäisin käytössä olevia laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa.
- Lampaiden ja vuohien kokonaislukumäärä ja yli 12 kk ikäisten lukumäärä
- Tieto siitä, onko pitopaikka aiemmin kuulunut scrapie -valvontaohjelmaan ja kuinka kauan pitopaikka on kuulunut aiempaan ohjelmaan
- Kopio aiemman scrapie -valvontaohjelman liittymistodistuksesta ja viimeisimmästä vuositarkastusilmoituksesta
- Toimijan allekirjoitus

3. Terveysluokitus

Terveysluokitus kuvaa sitä todennäköisyyttä, jolla valvottavaa tarttuvaa eläintautia ei esiinny pitopaikassa. Terveysluokitus on siis verrannollinen siihen vaaraan, että eläintauti voisi levitä terveysluokitellusta pitopaikasta muihin pitopaikkoihin.

Terveysluokka 1 eli pitopaikat, joissa klassisen scrapien **riski on merkityksetön**. Terveysvalvonnan velvoitteita on noudatettu vähintään **seitsemän vuoden ajan** eikä pitopaikassa ole tänä aikana todettu klassista scrapieta.

Terveysluokkaan 1 kuuluvat myös ne pitopaikat, joiden kaikki lampaat ovat genotyyppiä ARR/ARR, eikä pitopaikassa ole todettu klassista scrapieta vähintään seitsemään vuoteen.

Terveysluokka 2 eli pitopaikat, joissa klassisen scrapien **riski on hallittu**. Terveysvalvonnan velvoitteita on noudatettu vähintään **kolmen vuoden ajan** eikä pitopaikassa ole tänä aikana todettu klassista scrapieta.

Terveysluokka 3 eli **muut scrapie -terveysvalvontaan kuuluvat pitopaikat**. Pitopaikka kuuluu vapaaehtoiseen terveysvalvontaan, mutta terveysvalvonnan ehdot eivät ole täyttyneet riittävän pitkältä ajanjaksolta, ehdot eivät täyty tai pitopaikassa epäillään tai on todettu esiintyvän scrapieta.

Aluehallintovirasto, käytännössä läänineläinlääkäri, tekee päätöksen pitopaikan tai tilan pitopaikkojen sijoittamisesta tiettyyn terveysluokkaan. Päätös perustuu pitopaikkaa koskevaan liittymisasiakirjaan ja terveysvalvonnan noudattamista koskeviin tietoihin. Terveysluokkaa päätettäessä läänineläinlääkäri huomioi sen, onko tila tai katra noudattanut aiemman scrapie -valvontaohjelman ehtoja ja kuinka kauan tila tai katra on kuulunut aiempaan ohjelmaan.

4. Terveysvalvontaan liittyvät velvoitteet

4.1. Kunnaneläinlääkäriin tekemä pitopaikan eläinten vuosittainen terveystarkastus

Kunnaneläinlääkäri käy terveysvalvontaan kuuluvassa pitopaikassa vuosittain tekemässä lampaiden ja vuohien terveystarkastuksen, jossa eläimet tarkastetaan kliinisesti scrapieen viittaavien oireiden varalta. Tarkastuksessa kunnaneläinlääkäri varmistaa, että terveysvalvonnan velvoitteita on noudatettu ja että eläinten

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta scrapie -terveysvalvonnasta

yksilömerkinnät ja rekisteröintitiedot ovat ajan tasalla. Tarkastusta varten pitopaikka- ja eläinluettelot on oltava saatavilla.

Vaikka laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa terveysvalvontaan, tulee kaikki pitopaikat huomioida tarkastuksessa ja kaikki ne pitopaikat tulee tarkastaa, joissa on tarkastusajankohtana eläimiä. Tarkastuskäyntiä helpottaa ja nopeuttaa, jos eläimet on etukäteen koottu pääasialliseen pitopaikkaan ja avustavia henkilöitä ja valaistusta on riittävästi.

4.2. Lampaiden ja vuohien merkitseminen ja rekisteröinti

- Pitopaikassa noudatetaan lampaiden ja vuohien merkinnöistä ja rekisteröinneistä annettua lainsäädäntöä. [Lampaiden ja vuohien merkitseminen ja rekisteröintiopas](#)

4.3. Terveysvalvontaan kuuluvan pitopaikan lampaiden ja vuohien kontaktit muihin lampaisiin ja vuohiin

- Pitopaikan lampaat ja vuohet eivät saa olla suorassa tai epäsuorassa kontaktissa sellaisen pitopaikan lampaiden ja vuohien kanssa, jolla on alempi terveysluokka.

4.4. Terveysvalvontaan kuuluvaan pitopaikkaan tuotavat lampaat ja vuohet

Terveysluokka 1

- **Pitopaikkaan saa tuoda vain:**
 - lampaista ja vuohia pitopaikoista, jotka kuuluvat terveysluokkaan 1;
 - lampaista ja vuohia sellaisista pitopaikoista, jotka ovat täyttäneet terveysvalvonnan edellytykset vähintään seitsemän vuoden ajan tai ainakin saman ajan kuin pitopaikka, johon eläimet on tarkoitus tuoda;
 - lampaista, jotka ovat ARR/ARR -prioniproteiinin genotyyppiä.

Terveysluokka 2 ja 3

- **Pitopaikkaan saa tuoda vain:**
 - lampaista ja vuohia pitopaikoista, jotka kuuluvat terveysluokkaan 1 tai 2;
 - lampaista ja vuohia sellaisista pitopaikoista, jotka ovat täyttäneet terveysvalvonnan edellytykset vähintään kolmen vuoden ajan tai ainakin saman ajan kuin pitopaikka, johon eläimet on tarkoitus tuoda;
 - lampaista, jotka ovat ARR/ARR -prioniproteiinin genotyyppiä.

4.5. Terveysvalvontaan kuuluvaan pitopaikkaan tuotavat alkiot ja sukusolut

- **Pitopaikkaan voidaan tuoda vain seuraavia lampaiden ja vuohien alkioita/varhaismunasoluja:**
 - alkioita/varhaismunasoluja luovuttajaeläimiltä, joita on pidetty syntymästä asti EU:n jäsenvaltiossa, jossa on merkityksettömän alhainen klassisen scrapien riski, *tai* pitopaikassa, joka kuuluu terveysluokkaan 1 tai 2, *tai* jotka täyttävät seuraavat vaatimukset:
 - ne on tunnistettu, jotta ne voidaan jäljittää syntymäpitopaikkaansa;

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta scrapie -terveysvalvonnasta

- ne on pidetty syntymästä lähtien pitopaikassa, jossa ei ole todettu yhtään klassisen scrapien tapausta niiden siellä olon aikana;
- niillä ei ole mitään klassisen scrapien klinisiä oireita alkioden/varhaismunasolujen keruun aikana;
- lampaan alkioit/varhaismunasolut, jotka ovat ARR/ARR-prioniproteiinin genotyyppiä.
- **Pitopaikkaan voidaan tuoda vain seuraavaa lampaan ja vuohen siemennestettä:**
 - siemenneste luovuttajaeläimiltä, joita on pidetty syntymästä asti EU:n jäsenvaltiossa, jossa on merkityksellömän alhainen klassisen scrapien riski, *tai* pitopaikassa joka kuuluu terveysluokkaan 1 tai 2, *tai* jotka täyttävät seuraavat vaatimukset:
 - ne on tunnistettu, jotta ne voidaan jäljittää syntymäpitopaikkaan;
 - niillä ei ole mitään klassisen scrapien klinisiä oireita siemennesteen keruun aikana;
 - siemenneste pässiltä, joka on ARR/ARR -prioniproteiinin genotyyppiä.

4.6. Terveysvalvontaan kuuluvissa pitopaikoissa kuolleiden tai lopetettujen lampaiden ja vuohien näytteenotto

Kaikista yli 18 kk:n ikäisistä lampaista ja vuohista, jotka ovat kuolleet tai jotka on lopetettu pitopaikassa, on otettava näytteet ja lähetettävä ne tutkittavaksi Eviraan klassisen scrapien toteamiseksi.

- Kuolleiden tai lopetettujen lampaiden ja vuohien keräilyalueella seurantaan kuuluvasta näytteenotosta vastaa käsittelylaitoksen valvova eläinlääkäri.
- Alueella, jolla ei ole järjestetty kuolleiden ja lopetettujen lampaiden ja vuohien keräilyä, lampaiden ja vuohien omistajan tulee itse toimittaa näytteet Eviraan tutkittaviksi.

Lampaiden ja vuohien keräilyalue

<http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainsuojelu+ja+elainten+pito/kuolleet+elaimet/tuotantoelaimet/marehtijat/>

Näytteenotto ja lähetys:

<http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainten+terveys+ja+elaintaudit/naytteenotto+ja+lahetysohjeet/lammas+ja+vuohi/scrapie/>

4.7. Teurastettavien lampaiden ja vuohien tarkastukset ja näytteenotto teurastamossa

Tarkastuseläinlääkäri tarkastaa teurastamossa kaikki teurastettavat eläimet. Kaikista yli 18 kk:n ikäisistä lampaista ja vuohista, joissa tarkastuksessa on merkkejä näivettymisestä tai neurologisia oireita tai jotka on hätäteurastettu, otetaan näyte, joka lähetetään Eviraan tutkittavaksi klassisen scrapien varalta.

- Näytteidenotosta vastaa teurastamon tarkastuseläinlääkäri.

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta scrapie -terveysvalvonnasta

5. Kirjanpito

Toimijan on pidettävä kirjaa terveystarkastuksista ja pitopaikasta lähetetyistä näytteistä, sekä säilytettävä päätös pitopaikan terveystarkastuksesta ja tutkimustuloksista. Lisäksi on huolehdittava siitä, että pitopaikkojen ja eläinten merkintä ja rekisteröinti on voimassa olevan lainsäädännön mukaista. Eläinten, sukusolujen ja alkioiden ostoihin liittyvät ja muut terveystarkastukseen liittyvät asiakirjat on oltava saatavilla niin, että ne voidaan tarvittaessa tarkistaa.

6. Terveystarkastuksesta eroaminen

Toimija voi irtisanoutua terveystarkastuksesta ilmoittamalla pitopaikan eroamisesta aluehallintovirastolle.

7. Kustannukset

Toimija vastaa terveystarkastuksen noudattamiseen liittyvistä kustannuksista, kuten kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynnin kustannuksista. Toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille, vaan aluehallintovirasto lähettää käynnistä jälkikäteen laskun kunnaneläinlääkärin toimittaman selvityksen perusteella kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1012/2013 mukaisesti. Kunnaneläinlääkäri saa korvauksen omalta työnantajaltaan.

Näytteiden lähettäminen Eviraan ja näytteiden tutkiminen Evirassa on toimijalle maksutonta.

Aluehallintoviraston hallintopäätökset, ml. päätös pitopaikan terveystarkastuksesta, ovat toimijalle yleensä maksullisia.

8. Lainsäädäntö

Vapaaehtoinen scrapie -terveystarkastus alkaa 1.1.2014 ja perustuu:

Eläintautilaki 441/2013

Valtioneuvoston asetus eläinten terveystarkastuksesta sekä eläintautien vastustamisesta keinollisessa lisääntymisessä 838/2013

Maa- ja metsätalousministeriön asetus vapaaehtoisesta eläinten terveystarkastuksesta 1005/2013.

Maa- ja metsätalousministeriön asetus lampaiden ja vuohien TSE-tautien vastustamisesta 25/2013

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä (EY) N:o 999/2001

Laki eläintunnistusjärjestelmästä 238/2010

Maa- ja metsätalousministeriön asetus lammas- ja vuohieläinten merkitseminen ja rekisteröinti MMMa 469/2005

Voimassa oleva eläintautilainsäädäntö sekä maksuihin ja palkkioihin liittyvät säädökset löytyvät maa- ja metsätalousministeriön internetsivuilta

<http://www.mmm.fi/fi/index/lainsaadanto/elainlaakintolainsaadanto/sisalto.html>

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuimien. Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta.